

TÜRKİYE'NİN DOĞUSU

Binlerce yıllık medeniyet izleri, bin bir tondaki renkten oluşan kartpostal tadında doğa manzaraları, yöreye özgü coğrafya ve kültürle örülmüş Doğu'nun sıcak insan dokusu... Bu topraklar tüm zenginliği, renkleri ve kokusuyla keşfedilmeyi bekliyor!

Doğu; öyle bir coğrafya ki tarihinde taşıdığı zenginlikleri topraklarına, dağlarına, göllerine ve insanlarına taşımış. Kimler geçmemiş ki bu topraklardan yüzyıllar boyu. Her kavim, her uygarlık, tarih sahnesinden çekilirken sadece kimi eserlerini, yapılarını bırakmakla kalmamış yeryüzünün bu parçasına... Kültürünü, alışkanlıklarını, doğayla ilişkisini de armağan etmiş sonraki nesillere...

Bu bölgedeki tarihi zenginlikler saymakla bitmiyor. Fakat, Doğu; tarihi eserler ve doğa güzellikleri demek değil sadece. İnsan dokusundaki sıcaklıkla, kültürler mozaiğinin en özgün renkleri bu topraklarda hayat bulmuş. Zeugma'da Hasankeyf'te, Nemrut'ta, Ani'de Deyrulzaferan Manastırında, Akdamar Adası'nda ve daha pek çok yerde bu izleri görmek mümkün.

Boyut Yayın Grubu ve Tic. A.Ş.
adına sahibi ve
Genel Yönetmen
Bülent ÖZÜKAN

Genel Müdür
Nilgün ÖZÜKAN

Genel Sanat Yönetmeni
Murat ÖNEŞ

Editörler
Nil YÜZBAŞIOĞLU
Burçin ÜNLÜ
Ayşe KILIÇ
İlci BULUT

Tasarım
Serdar CAN
İbrahim C. YILGAZ
Berkant AŞIK

Otel Bilgiçleri
Ferda SEYLAN
Zerrin GÖKİRMAK
Müjde ÇALIK

Fotoğraflar
© Bünyad Dinç
© Fefik Organ
© Semra Güner
© Nil Yüzbaşıoğlu
© Burçin Ünlü
© Boyut Yayın Grubu Arşivi

BOYUT
YAYIN GRUBU

© 2008 BOYUT YAYINLIK ve TIC. A.Ş.

Boyut Yayın Grubu
Matbaacılık Sitesi. 1. Cad. No:115
34560 Bağcılar / İstanbul
Tel : 0 212 413 33 33
Fax: 0 212 413 33 34
E-mail:info@boyut.com.tr

Baskı/Cilt
Boyut Matbaacılık A.Ş.

Boyut Aboneli ve
Müşteri Hizmetleri Hattı
0212 444 53 53

Bu yayının ve diğer tüm Boyut ürünlerini edinmek için yukarıdaki telefon numarasından **gönderim ücreti ödemeden** sipariş verebilirsiniz.

Bu yayının her türlü yayın hakkı, fikir ve sanat eserleri kanunu gereğince Boyut Yayın Grubu'na aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayının yazılı izni olmaksızın hiçbir yola çoğaltılamaz.

İshakpaşa Sarayı / Ağrı

ERZİNCAN

Kültürel zenginliği kadar doğal güzellikleri, coğrafyası, mutfağı ve alışveriş olanakları ile tam bir turizm cenneti olan Erzin- can, Anadolu'nun en eski kültür merkezle- rinden birisi. Dağlar ve platolarla kaplı Erzin- can'ın batısında çam korulukları ve çalılık- larla kaplı yemyeşil Refahiye, Kemah ile Ke- maliye bölgenin çekim merkezi. Yöre halkı- nın konuksevirliliği ve kentın mimarisinin il- ginçliğinin yanında Karanlık Boğaz'daki raf- ting parkurunda keyifle vakit geçirebilirsiniz.

Mama Hatun Külliyesi

Saltukoğulları Hükümdarı II. İzzettin'in kı- zı olan Mama Hatun adına inşa edilen ve kervansaray, hamam, mescit ve kendi tür- besinden oluşan külliye, Tercan'da Orta Çağ Türk mimarisinin en ilginç ve önemli eserle- rinden biri.

Girlevik Çağlayanı

Erzin- can'ın 29 km. güneydoğusunda yer alan Girlevik Çağlayanı, doğal gü- zelliği ile ünlü piknik alanı. Su- yun kışın donmasıyla oluşan sarkıklarda buz ve kaya tir- manışına da olanak veren Çağlayan, coşkuyla akan gür suları ve yeşil doku- suyla bölgenin cenneti.

Kültürler mozağinin en özgün renkleri bu topraklarda hayat buluyor.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Belediye
Tel: [0446] 214 98 95

Jandarma
Tel: [0446] 223 43 95

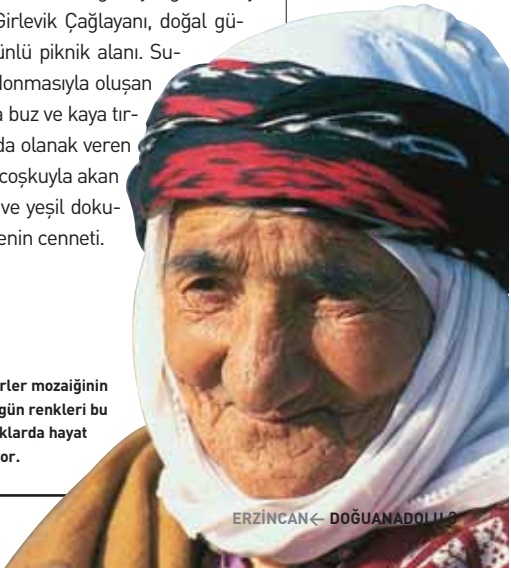
Merkez Devlet Hastanesi
Tel: [0446] 223 36 42

İl Turizm Müdürlüğü
Tel: [0446] 214 43 62

Erzincan Havaalanı
Tel: [0446] 223 53 82

Otogar
Tel: [0446] 214 16 03

Tren Gari
Tel: [0446] 444 00 34

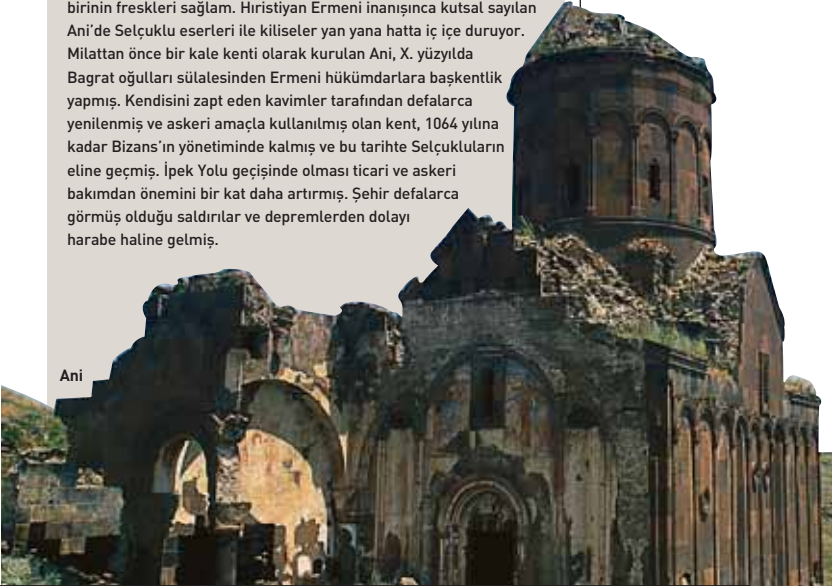
KARS

Doğu sınırındaki Kars aynı zamanda ülkenin en soğuk hava şartlarına sahip illerden de biri. Karasal iklimi nedeniyle kış oldukça sert geçiren kentte buna rağmen turizm gelişmiş durumda. Kars'da görülecek en önemli tarihi eser Kars Kalesi. Dik yamaçlı tepenin üzerindeki kale 1152'de Sal-tuklular tarafından yapılmış. Kars'tan doğuya, sınıra doğru 45 km uzaklıkta Ani bulunuyor. Burada Selçuklu eserleri ile kiliseler yan yana. Sarıkamış Kış Sporları ve Kayak Tesisleri, Soğukyu ve Karıncadüzü Orman İçi Dinlenme Yerleri, Kars, Mağazbert, Keçeli ve İnkaya kaleleri, Büyük Katedral, Surp Gregor Kilisesi, Çoban Kilisesi, Keçeli (Halaskâr) Kilisesi, Ebul Muammeran ve Menuçehr Camileri, Taş Köprü ve Kars Müzesi kentin görülecek yerlerinden.

ANI

Ani Harabeleri Kars'a 48 km uzaklıkta yer alıyor. Ocaklı Köyü yakınında, Türkiye-Ermenistan sınırına yakın Arpaçay nehri kenarında konumlanan kentin kuruluşü M.Ö. 350-300 yıllarına dayanıyor.

Ani'de göz alabilirdiğine uzanan bir düzlükte 7-8 kilise ayakta duruyor. Koyu kıvıltanik taştan heybetli binalar bunlar... Sadece birinin freskleri sağlam. Hıristiyan Ermeni inancısınca kutsal sayılan Ani'de Selçuklu eserleri ile kiliseler yan yana hatta iç içe duruyor. Milattan önce bir kale kenti olarak kurulan Ani, X. yüzyılda Bagrat oğulları sülalesinden Ermeni hükümdarlara başkentlik yapmış. Kendisini zapt eden kavimler tarafından defalarca yenilenmiş ve askeri amaçla kullanılmış olan kent, 1064 yılına kadar Bizans'ın yönetiminde kalmış ve bu tarihte Selçukluların eline geçmiş. İpek Yolu geçişinde olması ticari ve askeri bakımdan önemini bir kat daha artırmış. Şehir defalarca görmüş olduğu saldırılar ve depremlerden dolayı harabe haline gelmiş.

Ani

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Belediye Başkanlığı
Tel: (0474) 212 39 42

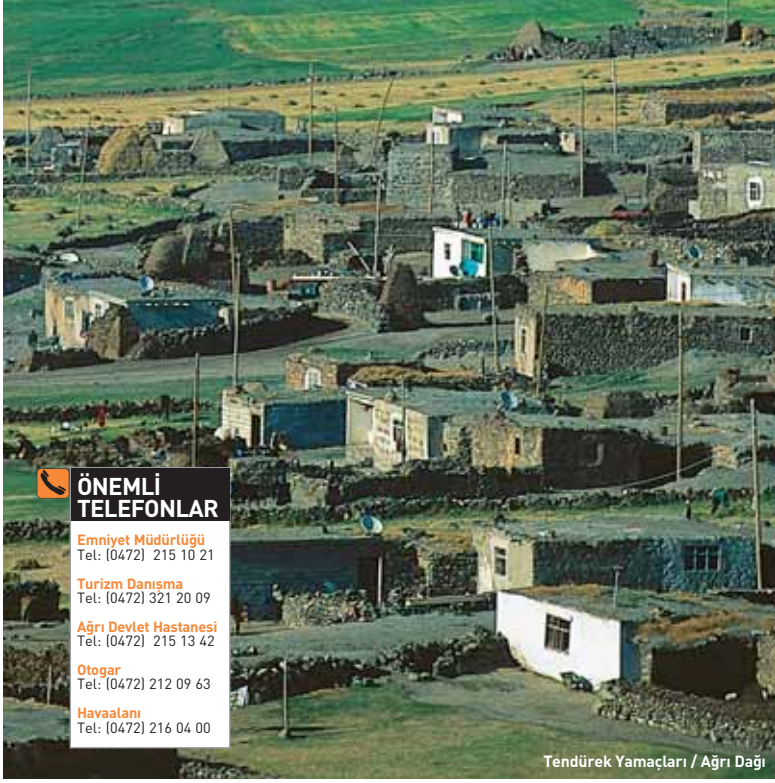
İl Jandarma Komutanı
Tel: (04749) 212 00 70

İl Emniyet Müdürlüğü
Tel: (0474) 212 68 35

Kars Havaalanı
Tel: (0474) 223 06 74

Otogar
Tel: (0474) 223 33 33

Tren Garı
Tel: (0474) 223 43 98

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Emniyet Müdürlüğü
Tel: (0472) 215 10 21

Turizm Danışma
Tel: (0472) 321 20 09

Ağrı Devlet Hastanesi
Tel: (0472) 215 13 42

Otogar
Tel: (0472) 212 09 63

Havaalanı
Tel: (0472) 216 04 00

Tendürek Yamaçları / Ağrı Dağı

AĞRI

Ağını, içinde bulunan, Türki-
Aye'nin en yüksek dađından
alan şehir, 1650 metre yüksekli-
ğindeki bir yaylada yer alıyor. Tür-
kiye'nin doğuya açılan penceresi
de diyebileceğimiz Ağrı tarih bo-
yunca çok sayıda kavim ve mede-
niyete ev sahipliğı yapmış.

Yazın dağcılık ve doğa yürüyüşüne,
kış mevsiminde kayak sporuna el-
verişli parkurlara sahip Ağrı Da-
đı'nın yanı sıra görkemli doğa gü-
zellikleri ve bitki örtüsüyle göröl-
meye değer bir şehir.

İshak Paşa Sarayı

1789' da vezir olan Hasan Paşa'nın oğlu İshak Paşa'nın Doğubeyazıt'ta bir tepe üzerinde, yaptırdığı saray, 360'ı bulan oda ve salonları ile Osmanlı saray teşkilatının tipik bir örneğı. 760 metrekarelik bir alanı kaplayan sarayın yapımının 99 yıl sürdüğü rivayet edilir. "U" şeklinde, iç içe iki avlu çevresinde toplanmış binalarının mimarisinde (cami-harem daireleri-aşevi-hamam, selamlık-merasim ve eğlence salonu-türbe vs.) mükemmel taş işçiliğı, oymacılığında ve duvar süslemelerinde ise Fars, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinin ortak etkisi hakim.

İshakpaşa Sarayı

Ağrı Dağı

Ağrı Dağı

Dört mevsim boyunca karla kaplı volkanik bir dağ olan Ağrı, 5165 metre yüksekliği ve Nuh'un gemisine ev sahipliği yapması dolayısıyla hem coğrafi hem de efsanevi özelliği olan bir dağ. Dağın doruğu iki zirveden oluşuyor; Atatürk ve İnönü zirvesi.

Kutsal kitaplarda da adı geçen Ağrı Dağının farklı dillerde birçok ismi mevcut. Başlıcaları, Ararat, Kuh - i Nuh, Cebel ül Haris... İncil ve Tevrat'ta da adı geçen dağa, turizm açısından önemli bir konum kazandıran yaygın inanca göre; Nuh Peygamber zamanında yeryüzünü kötülükler kaplamış. Tanrı, insanlara bir ders vermek amacı ile Nuh'a bir gemi yapmasını emretmiş. 300 arşın boyunda, 50 arşın genişliğinde ve 30 arşın yüksekliğinde yapılacak gemiye, Nuh Peygamber, eşi, oğulları, oğullarının eşleri ile birlikte yeryüzünde bulunan bütün canlı türlerinden 7 erkek, 7 dişi, atarak binecekmiş. Nuh Peygamber, Tanrının emri doğrultusunda gemiyi yapmış ve canlılarla beraber gemiye binmiş. 7 gün sonra 40 gün 40 gece süren tufan sonucunda gemidekilerin dışında kalan tüm canlılar yok olmuş. Suların çekilmesi ile gemi, Ağrı Dağı'na oturmuş ve içindeki canlılar sevinçle gemiden ayrılarak yeryüzüne dağılmışlar. Bu yönüyle dini açıdan çok özel olan dağ, düz bir arazide aniden yeryüzünden göğe doğru yükselen heybetli görünümü, yazın bile karlı dorukları, bitki örtüsü ve barındırdığı hayvan türleri ile son derece etkileyici.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Emniyet Müdürlüğü
Tel: (0434) 226 55 00

Turizm Danışma
Tel: (0434) 827 63 01

Hastane
Tel: (0434) 226 67 00

Otogar
Tel: (0434) 827 72 21

Tren Garı
Tel: (0434) 827 57 02

Nemrut Dağı Krater Gölleri

Bitlis'in kuzeyinde, Tatvan ilçesi sınırları içerisinde yer alan ve yüksekliği 2935 m. olan Nemrut Dağı, volkanik bir dağ. Bir doğa harikası olan Nemrut Dağı her yıl özellikle yaz aylarında çok sayıda yabancı ve yerli turistin gözdesi. Nemrut Dağı krater alanı içerisinde büyükçe iki göl yer alıyor. Biri soğuk, diğeri sıcak. Toprak bir yol sıcak gölün kıyısına kadar iniyor. 3 bin metre yükseklikte devisa bir volkanik çanak. Binlerce yıl önce patlamış, su giderini tıkayarak Van Gölü'nün oluşmasına sebep olmuş. Esas ilginç olan kraterin kenarı. Tam sırtta araçtan inip zirveye kadar yürümek mümkün: Sadece 20 dakika. Doğuda Van gölü, Batıda krater gölü ayaklar altında. Dolunay zamanı, güneş batarken ay doğuyor.

BİTLİS

Süphan Dağı'nın eteklerinde yer alan kent; Nemrut Krater Gölü, Van Gölü, Nazik ve Arin gölleri, Ahlat'taki yemyeşil vadileri, Tatvan'daki geniş ovalarıyla görülmeye değer bir coğrafya. Kıyı turizmi ve su sporları açısından gelişmeye açık sahillerde 4 ay boyunca yüzme imkanı var.

Bitlis Büryan kebabı yörenin ünlü yemeği. Oğlak etinden yapılan bu yemek ancak yaz aylarında yeniliyor. Bitlis hediyelik eşyalar bakımından da ziyaretçilerine oldukça zengin seçenekler sunan bir kent. Kök boyalı rengarenk kilimlerden, halılardan, top rak çanak-çömleklerden, Ahlat'ta yapılan her biri sanat eseri olan bastonlardan satın alabilirsiniz. Ayrıca Hizan fındığı, Adilce-vaz cevizi, Mutki kara kovan balı ve küp peyniri tadılması gereken yöresel lezzetlerden.

Nemrut Dağı Krater Gölü

Ahlat Mezarlığı

Türkiye'deki en etkileyici İslam mezarlığı olan Ahlat Mezarlığı, 200 dönümlük alan üzerinde, çoğu 2 metreden yüksek binlerce dikilitaşla çarpıcı bir görüntü oluşturuyor. Taşların en güzel ve eski olanları 17.-18. yüzyıla ait. Bir kısmı 13. yüzyılda Moğol hakimiyeti altında hüküm sürmüş yerel beylerin mezarları. Diğerleri ise Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemlerinden.

Ahlat Mezarlığı

Zeugma

ZEUGMA

İnanılmaz güzellikteki mozaikleri, Tunç Çağı'na ait tarihe ışık tutan kalıntlarıyla tüm dünyanın büyük ilgi gösterdiği bir antik kent: Zeugma.

Birecik baraj gölünün altında yatan binlerce yıllık medeniyetin izleri yapılan kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılıyor. Kazı ve kurtarma çalışmaları sırasında ulaşılan her bilgi, Zeugma Antik Kenti'nin yeryüzü kültür zenginliğinin nasıl vazgeçilmez bir parçası olduğunu gözler önüne seriyor. Roma İmparatorluğu'nun en büyük 4 kentinden biri olan Zeugma, altın çağını M.S.2.yüzyılda yaşadı. 4.Lejyon bölgesi karargâhının burada bulunması nedeniyle yüksek rütbeli subayların ikamet ettiği kente stratejik avantajları nedeniyle zengin tüccarlar yaşıyordu. Daha sonraları savaşlar ve doğal afetlerle yok olan bu görkemli şehrin kalıntıları da toprak altında kaldı. Ancak bugün çok değerli kalıntılarıyla zamana meydan okuyan kent, sadece Gaziantep'in değil, tüm Türkiye'nin de gözbebeği.

Çingene Mozaïği Gaia

Zeugma kazılarının kamuoyunun henüz gündemine girmediği 1992 yılında çıkarılan bu mozaikteki kadın figürü gizemli bakışları ile Zeugma'nın simgesi oldu. İlk çıktığı yıllarda kimliği konusunda kesin bir tanımlama yapılamayan bu mozaïğe figüründeki kadın resminin çingene kızlarını andırması nedeniyle çingene adı verildi. Ancak bazı kaynaklar mozaikteki asma figürlerine dikkat çekerek, çingene olarak tasvir edilen kadının yer tanrısı GAIA olduğunu ileri sürmekte. Gaia mitolojide, içinden tanrı soylarının çıktığı ilk element olarak kabul ediliyor.

Mozaikler Kenti Zeugma

Zeugma'nın asıl önemi, kazılarla ancak küçük bir bölümü ortaya çıkarılabilen Roma Villaları ve bu villaların tabanlarını süsleyen mozaikler. Sadece A bölgesi kazılarında gün ışığına çıkarılan mozaiklerin alanının 1000 metrekareyi bulması, Zeugma'nın tam anlamıyla bir mozaik kenti olduğunu ortaya çıkarıyor.

100.000 Bulla

Zeugma kazıları sırasında ortaya çıkarılan bullalar da Belkis/Zeugma'yı eşsiz kılan özellikler arasında yer alıyor. Bulla mühür baskısı anlamına geliyor. Yani bir mektup, bir ferman ya da paketi başka yerlere göndermek gerektiğinde, kapatılıp üzerine vurulan özel mühür baskı demek. Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bu önemli koleksiyonda ki mühür baskılarının sayısı 100.000'i buluyor.

ŞANLIURFA

Çeşitli kültür ve medeniyetleri barındıran Şanlıurfa, zengin bir kültür birikimine sahiptir. Kentin "peygamberler şehri" olarak tanınması, inanç turizmi açısından büyük önem taşıyor. Hz. İbrahim'in Urfa'da doğup yaşadığına inanılması, şehrin Musevi, Hıristiyan ve Müslüman din topluluklarının kutsal ziyaret yeri olarak tanınmasına neden olmuş. M.Ö 132- M.S 250 yılları arasında hüküm süren Osroene Krallığı sırasında "kut-sanmış şehir" Şanlıurfa'da kurulduğundan, Hıristiyanlık tarihi açısından büyük önem taşıyor. Osroene krallarından Abgar Ukomo'nun Hıristiyanlığı dünyada resmi din olarak kabul eden ilk krallardan olduğuna inanılıyor. Şehrin hac güzergâhında olması da, inanç turizmi potansiyelini artıran diğer unsurlardan biri.

HARRAN

Her yıl binlerce yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilen tarihi Harran Kenti, kendi adıyla anılan Harran Ovası merkezinde yer alıyor. Tevrat'ta Hârân olarak geçen yerin burası olduğu söyleniyor. İslam tarihçileri kentin kuruluşunu Nuh Peygamber'in torunlarından Kaynana veya İbrahim Peygamberin kardeşi Aran'a (Haran) bağlarlar. 13. yüzyıl tarihçilerinden İbn Şeddad, Hz. İbrahim'in Filistin'e gitmeden önce bu şehirde oturduğunu yazar. Bu nedenle Harran'a Hz. İbrahim'in kenti de denildiğini, Harran'da İbrahim Peygamber'in evinin, adını taşıyan bir mescidin, onun otururken yaslandığı bir taşın var olduğunu belirtirler.

Harran Evleri

Harran evlerinin oluşturduğu ilginç mimari dokuya dünyanın hiç bir yerinde rastlanmaz. Harran harabelerindeki antik mimari kalıntılardan toplanan tuğla- larla, köylüler tarafından yapılan bu evler, kare alanın üzerine örten külah biçiminde kubbeden oluşuyor. Yan yana gelen tek kubbeler iç kısımda kemerlerle birbirine bağlanmış ve içeride geniş bir oturma mekanı elde edilmiş. Bölgenin iklimine uyumlu olan bu evler yazın serin kışın sıcak.

Balıklı Göl (Halil-ür Rahman ve Ayn-ı Zeliha Gölü) ve Halil-ür Rahman Camii

Şanlıurfa merkezindeki Balıklı Göl, içindeki balıklar, etrafındaki asırlık çınar ve söğüt ağaçları ile doğal bir akvaryum görünümünde. Göller, Ayn-ı Zeliha ve Halil-ür Rahman olmak üzere iki tane. Kutsal olduğuna inanılıyor. Halil-ür Rahman Gölü'nün güneybatı köşesinde yer alan cami, medrese, mezarlık ve Hz. İbrahim'in ateşe atıldığında düştüğü makamdan meydana gelen bir külliye halinde. Cami, M.S. 504 tarihinde (Bizans dönemi) Urbisyus'un maddi yardımlarıyla monofistler adına yaptırılan Meryem Ana Kilisesi üzerine XIII. yüzyılda Eyyübililer devrinde inşa edilmiş.

Hız İbrahim'in Doğduğu Mağara ve Mevlid-i Halil Camii

Hız İbrahim, Mevlid-i Halil Cami avlusunun güneyinde bulunan mağarada doğmuş. Rivayete göre devrin hükümdarı Nemrut, bir rüya görür. Sabah rüyasında gördüklerini müneccimlerine anlatır. Müneccimlerin "Bu yıl doğacak bir çocuk senin saltanatına son verecektir" demesi üzerine Nemrut, halkına emir salarak o yıl doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesini ister.

Sarayın putçusu Azer'in hanımı bu mağarada gizlice Hz. İbrahim'i dünyaya getirir. Hz. İbrahim 7 yaşına kadar bu mağarada yaşamış. Hz. İbrahim'in doğduğu mağaranın içerisinde bulunan suyun, şifalı olduğuna ve birçok hastalığı iyileştirdiğine inanılıyor.

Urfa Çarşıları

Şanlıurfa'da tarihi çarşı ve pazarlarda el dokumacılığı, tarakçılık, ağaç oymacılığı, saracılık, kürkçülük, bakırcılık, kuyumculuk ve taş süslemeciliği gibi el sanatları çok gelişmiş. Bu tür ürünlerden tarihi Urfa çarşılarından edinebilirsiniz. Şanlıurfa'nın Osmanlı döneminden kalma iş hanları ve çarşılarından oluşan eski ticaret merkezi Gümrük Hanı civarında yoğunluk gösteriyor.

Ulu Cami

Harran Höyüğü'nün kuzeydoğu eteğinde yer alan Ulu Cami, 744-750 yıllarında Emevi Hükümdarı II. Mervan tarafından medresesi, hamamı, hastanesi ile bir külliye olarak inşa edilmiştir.

Rızvaniye Camii

Halil-ür Rahman Gölü'nün kuzey kenarı boyunca yer alan cami, Osmanlıların Rakka Valisi Rızvan Ahmet Paşa tarafından 1716 yılında yaptırılmış. Cami avlusunun üç tarafı, medrese odaları ile çevrilidir. Caminin ahşap kapısı, zengin bitkisel süslemelere sahip.

Halfeti

U rartu yazıtlarında "Hapla" olarak bilinen Halfeti, Şanlıurfa'nın en eski ilçelerinden birisi. Üzerinde birçok uygarlık konaklamış. Siyah gülü ile tanınan bu etkileyici yöre, bölgenin yeşili bol belki de tek yeri. Bu yeşillikleri ona veren Fırat ise artık sularının acımasızlığını sunmuş insanlara. GAP Projesi kapsamındaki Birecik Barajı Halfeti'yi de sular altında bırakmış. Şimdi Halfeti'nin büyük bir kısmı yok. Yani ilçenin tam ortasında kurulu olan iki mahallenin 150 evi sular altında kalmış. Evleri, dükkânları su altında kalan Halfetlilere farklı seçenekler sunulmuş. Bölgenin 8 km. kuzeyine Yeni Halfeti adında yeni yerleşim kurulmuş. Halk bu Yeni Halfeti'ye almışmaya çalışıyor.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

ŞANLIURFA

Şanlıurfa Belediyesi:

Tel: [0414] 313 10 40

Devlet Hastanesi:

Tel: [0414] 313 53 52

Emniyet Müdürlüğü

Tel: [0414] 313 00 00

Otogar

Tel: [0414] 313 28 98

Halfeti

Birecik ve Kelaynaklar

B irecik, coğrafyasının elverişliliği ve Fırat Irmağı kenarında önemli bir köprübaşı olması nedeniyle, eski çağlardan beri çeşitli yerleşimlere sahne olmuş. Dünyada soyu tükenmekte olan ve Türkiye'de yalnızca Birecik'te yaşayan kelaynaklar Şanlıurfa yöresindeki hayvan türlerinden en ilginç. Birecik'te her yıl Kelaynak Festivali düzenleniyor.

Fırat Nehri

Fırat Nehri

Kelaynak Kuşları

Sıra Gecesi

Şanlıurfa'da yüzyıllardan beri yaşanan ve günümüzde de yaygın olarak sürdürülen sıra gecesi geleneği, müzik eşliğinde türküler söyleyip, sohbet etme, paylaşma esasına dayanıyor.

Nemrut Dağı

Cendere Köprüsü

Arsemia

ADIYAMAN

Tarihin bilinen en eski yerleşim birimlerinden biri olan Adiyaman, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batısında yer alan bir kültür ve turizm kenti. Palanlı Mağarası'nda yapılan incelemelerde kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmış ve ilk insana dair bulgular elde edilmiştir. Adiyaman, tarihi önemi bir yana, doğal güzellikle-riyle, dünyanın 4. büyük barajı olan Atatürk Barajı'yla, renkli kültürüyle ve dünya birinciliğine sahip halk oyunları ile Doğu'nun yükselen değeri olarak öne çıkıyor. Tarihi çarşı Oturakçı Pa-zarı'ndan yöreye özgü halı, kili-m, cicim, heybe gibi el sanat-ları ürünlerini alabilirsiniz.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Adiyaman Belediyesi
Tel: [0416] 214 24 61

Devlet Hastanesi
Tel: [0416] 216 10 15

Emniyet Müdürlüğü
Tel: [0416] 216 10 70

Adiyaman Havaalanı
Tel: [0416] 214 24 61

Jandarma
Tel: [0416] 216 10 92

TANRILARIN TAHTI NEMRUT

Tüm zamanların en muhteşem gün doğumunun ve gün batımının izlendiği, dünyanın sekizinci harikası Nemrut, UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası listesinde yer alıyor. Her yıl yerli-yabancı binlerce turistin akınına uğrayan bu 2150 metre yüksekliğindeki muhteşem dağ, dev heykelleri, metrelerce uzunluk-taki kitabeleri ve anıt mezarıyla hayranlık uyandırıcı. Kral Antiochos'un tümülüsü ilk göze çarpan yer. Tepenin dört tarafındaki kayalar oyularak teraslar oluşturulmuş. Güney terası kaydığı için bugün görül-müyor. Heykeller tümülüse arkarlarını dönmüş dur-umda sıralanıyor. Gövdeler 10 metre kadar yüksek-te ve koltukta oturur durumda. Soldan sağa doğru Apollon, Mithra, Helios, Hermes, Kommagene'nin bereket tanrısı Tyche-Fortuna, baş tanrı Zeus, Oromasdes, Kral Antiochos, Herakles, Ares heykel-leri görülüyor.

Kommagene Krallığı'nın başkenti Arsemia bugünkü adı Kocahisar olan eski Kahta Köyünde. Arsemia'da bulunan Grekçe bir yazıt, 1. Antiochos'a hitaben yazılmış ve babasının burada gömülü olduğu, kendisi-ne ve atalarının nasıl törenler yapılması gerektiğini bildiriyor.

Arsemia'nın 2-3 km. ötesinde Cendere Çayı üz-erinde halen kullanılan tarihi köprü 4 Kommage-ne kenti tarafından imparator ve karısının onu-runa yapılmış. Köprünün 10 km. ötesindeki Ka-rakuş Tepesi'nde Nemrut Dağı'ndaki tümülüs gibi Kommagene Krallığı'ndan kalma, kraliyet kadınlarının mezarlarının bulunduğu sanılıyor. Tümülüsün etrafında sütunlarda boğa, kartal ve aslan heykelleri bulunuyor. Her yıl Haziran ayın-da Kommagene Festivali yapılıyor.

İçliköfte

DİYARBAKIR

İsminin 40-50 dereceye vardığı yaz günlerinin bunaltıcı sıcaklığından kurtulmak amacıyla gelişen düz damlı evleri ile tipik yöre mimarisinin günümüzde de yaşattığı Diyarbakır, Güneydoğu'nun en güzel kentlerinden biri. Bölgenin en gelişmiş kenti olan Diyarbakır'da yemek kültürü de oldukça zengin. Devasa karpuzunun yanı sıra akşamın geç saatlerinde, tezgahlarda satılan Cartlak kebabı olarak bilinen ciğer kebabı da geleneksel yemekleri arasında yer alıyor. Ayrıca içli köfte, çiğ köfte, bulgur pilavı, kaburga, keşkek, kibukdur, lebeni, tatlılardan ise burma kadayıf ve Nuriye tatlısı en ünlü Diyarbakır yemekleri.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Diyarbakır Belediyesi
Tel: [0412] 229 48 80

Devlet Hastanesi
Tel: [0412] 228 84 01

Emniyet Müdürlüğü
Tel: [0412] 258 51 61

Onur Air
Tel: [0412] 235 12 27

Jandarma
Tel: [0412] 228 77 00

DİYARBAKIR SURLARI

Çin Seddi'nden sonra en uzun sur olması ile ünlü Diyarbakır Surları 5.5 km uzunluğunda ve 7-8 m. yüksekliğinde. M.Ö. 349 yılında Bizans İmparatoru Costantinus tarafından yenilenen surların yapılış tarihi tam olarak bilinmiyor. 16 kalesi ve 5 çıkış kapısı olan siyah bazalt surlar, kenti en ilgi çekici yeri. Ortaçağ askeri mimarisinin muhteşem örneğini oluşturan bu surlar yazıtlar ve kabartmalarla süslenmiş.

HASANKEYF

İnsanlığın en eski yerleşim merkezlerinden biri olan Mezopotamya Bölgesi'nde yer alan Hasankeyf, korunaklı coğrafi yapısı, mesken olarak kullanılan binlerce mağarası ile hep dikkatleri çekmiş ve çağlar boyunca stratejik önemini korumuş bir antik yerleşim.

Hasankeyf'in ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu tam olarak bilinmiyor. Ancak şehir ve etrafındaki binlerce mağara insanların buraya çağlar öncesinden yerleştiğini gösteriyor. Yekpare taştan meydana gelen kalesi nedeniyle "Hısn Keyfa" adını almış. Milattan önceki dönemlerde Hasankeyf'te nelerin geliştiği tarihin karanlık sayfalarında yatıyor. Bu konuda yazılı kaynak yok. Çalkantılı tarihinden günümüze, Kale, Köprü, El-Rızk Cami, Sultan Süleyman Cami, Koç Cami, Zeynel Bey Türbesi, Ulu Cami, Küçük Saray ve Büyük Saray gibi değerli eserler taşıyan Hasankeyf, bugün ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunuyor. GAP'ın bir alt projesi olan Ilisu Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımından sonra sular altında kalma tehlikesi içindeki Hasankeyf, kurtarılmayı bekliyor.

Mardin Evleri

MARDİN

Bir dağın tepesinde kurulmuş olan Mardin, Yukarı Mezopotamya'nın en eski şehirlerinden biri. M. Ö. 3000 yıldan başlayarak yerleşim yeri olarak kullanılan kent; Artuklu, Akkoyunlu, Osmanlı dönemine ilişkin birçok yapının yanında Süryani Manastır ve Kiliseleri de bünyesinde barındıran önemli bir açık hava müzesi. Mardin, mimari, etnografik, arkeolojik, tarihi ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini veren Güneydoğunun şiirsel kentlerinden biri aynı zamanda. Burada, farklı dini inanışlar paralelinde, sanatsal açıdan da tarihi değeri olan camiler, türbeler, kiliseler, manastır ve benzeri dini eserler mevcut.

MİDYAT

Mardin gibi bir müze kent olan Midyat, şehir merkezinden yaklaşık 1.5 saat uzaklıkta yer alıyor. Mardin'e benzer evlerin, taş konakların, kemerli geçitlerin, minare gibi yükselen çan kuleleriyle Süryani kiliselerinin bulunduğu Midyat, bir ortaçağ kentini andırıyor. Bölgeyi Süryanilerin yavaş yavaş terk etmesi ve göç olmasıyla şehir merkezi 2 km ötedeki Estel'e kaymış. Telkari diye bilinen taş işçiliğinin en güzel örnekleri Midyat'ta. Bir kaç telkari ustası Midyat çarşısında mesleklerini sürdürmekte direniyorlar. Mutlaka izlemelisiniz...

Mardin Kalesi

Diğer adı "Kartal Yuvası" olan Mardin Kalesi, çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi olayların tanığı olmuş. Kartal Kalesinin şöhreti o kadar yaygınmış ki, pek çok şaire ilham kaynağı olmuş.

Zinciriyi Medresesi

DMedrese mahallesinde yer alıyor. 1385 tarihli yapı, dikdörtgen geniş bir alanı kaplayan cami, türbe ve çeşitli ek bölümlerden oluşmuş. Süslemeleri oldukça zengin.

Hasankeyf

Deyr-ul Zaferan Manastırı

Mardin'in 5 km doğusunda, IV. yüzyılda yapılan bir manastır. Deyr-ul Zaferan, Yukarı Mezopotamya'nın tarihi yapıtlarının en tanınmış olanlarından biri ve Süryani Kadim Cemaatinin dini merkezi. Bugünkü Süryanilerin ataları olan ve güneşe tapan Aramliler, MÖ 2. binden başlayarak 4 bin yıl boyunca

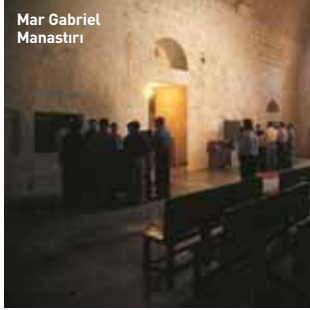

Deyr-ul Zaferan Manastırı

burada her güneş doğuşunda bir ayın düzenleyerek güneşe kurbanlar sunuyormuş. İsa Mesih'ten sonra Hıristiyanlığı benimseyip kiliseler kurmuşlar. Manastır kurulduğu dönemden kalma mozaikler bugün de duruyor. Canlı bir tarih görünümünde olan manastırın en büyük özelliklerinden biri de içinde 52 Süryani patriğinin mezarlarının bulunması. Manastırın 1 km kuzeyinde kayalara oyulmuş Meryem Ana Kilisesi (Theodoros Tapınağı) ve Mar Yakup Manastırı ile Deyr ul Zaferan bir üçlü oluşturmakta. Manastırın içinde tarihi bir İncil ve kutsal taş mevcut ve ilk tıp fakültesinin burada kurulduğu söyleniyor.

Maryakup Manastırı

Nusaybin'de yer alan bu manastır eskiden Arun adıyla anılmış ise de Suruçlu profesör Maryakup'un adıyla tanınmıştır. I. veya II. yüzyılda inşa edildiği tahmin ediliyor.

Mar Gabriel Manastırı

Mar Gabriel Manastırı / Deyrülumur

Midyat'ın 18 km doğusunda yer alıyor. Yerel adı Deyrülumur. Süryani Cemaatinin ünlü ve büyük yapıtlarından olan manastır, yüksekçe bir tepeye yapılmış. Manastırın temelleri M.S. 397 yılında atılmış ve kısa sürede tamamlanmış. Değişik tarihlerde manastırın içinde ve dışında ekler yapılmış. Bir kısmı Bizans mozaikleriyle bezeli. Öteki yapıların çoğu 19. yüzyıl, bazıları yeni.

Mar İzozil Manastırı

Yörenin en eski manastırı. Mar Yakup ve Deyr ül Seyde Manastırları arasında yer alıyor. IV. yüzyılın başlarında yaşayan Şamışatlı Mar İzozil'in ismi ile anılıyor. Resmî kayıtlarda XVIII. yüzyıl sonlarına kadar işlevini sürdürdüğü belirtiliyor.

Meryem Ana Kilisesi Patrikhane

1860 yılında Patrik Antuan Semheri tarafından yaptırılan kilisede; kemer, yuvarlak taş sütunlar ve avluda korkuluklar yer alıyor. Patriğin oturma yeri ile İncil vaiz yeri, üzüm salıklı motiflerinin ahşap el işçiliğiyle bambaşka bir görünüm sergilemekte. 1895 yılında Antakya Patriği İgnatuos Benham Banni tarafından inşa edilen Patrikhane ise bugün müze olarak hizmet veriyor.

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Mardin Belediyesi
Tel: [0482] 212 13 45
Devlet Hastanesi
Tel: [0482] 212 10 48
Onur Air
Tel: [0482] 312 83 84
Emniyet Müdürlüğü
Tel: [0482] 212 10 34
Jandarma
Tel: [0482] 212 39 40
İl Turizm Müdürlüğü
Tel: [0482] 212 58 45

